

Landschappelijke onderbouwing Aerwinkelsallee 1, Posterholt

Ligging plangebied (Topografische kaart 2004)

Aanleiding en ligging plangebied

Mevrouw de Haas wil de mogelijkheden van Landgoed Kasteel Aerwinkel verbreden. Hiervoor is een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Deze landschappelijke onderbouwing vormt onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing ten behoeve van de bestemmingsplanwijziging.

Dit rapport geeft een beknopte beschrijving van de huidige situatie en beschrijft de ligging in het landschap. Daarnaast worden de kansen geschetst voor toekomstige landschappelijke ontwikkeling, waarbij de nadruk ligt op de koppeling met de omgeving.

Voor dit rapport zijn bronnen gebruikt die een uitgebreide beschrijving geven van de historie en de huidige situatie van het landgoed:

- Subsidieverzoek Landgoed Kasteel Aerwinkel, 2012
- Rapport onderzoek Herbestemming, 2014
- Jaarboek Roerstreek 43, 2011

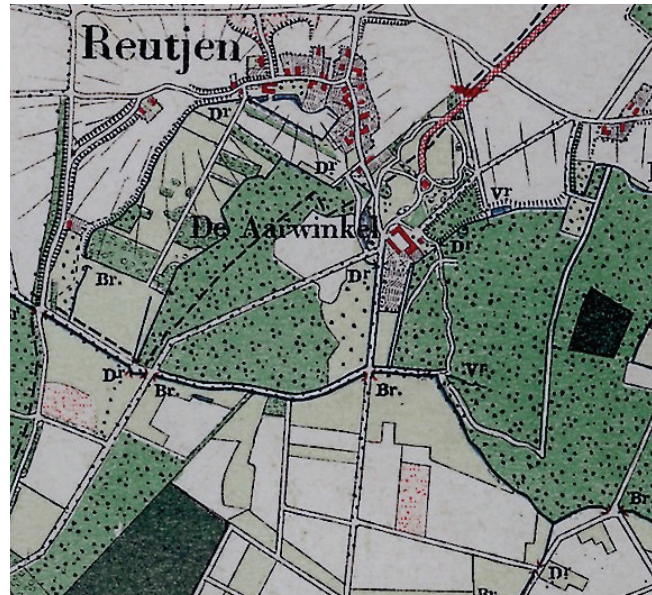
Het plangebied ligt ten zuiden westen van Posterholt, nabij het gehucht Reutje en ten noorden van de Vlootbeek. De locatie is te bereiken via de Aerwinckelsallee en de Burgemeester Geradtsstraat.

De buitenplaats de Aerwinkel is een complex bestaande uit een neogotisch kasteel, een historische parkaanleg, enkele historische gebouwen (o.a. een schuur, een tot woningen verbouwd koetshuis en een badhuis) en enkele recentere opstallen (o.a. een kapel).

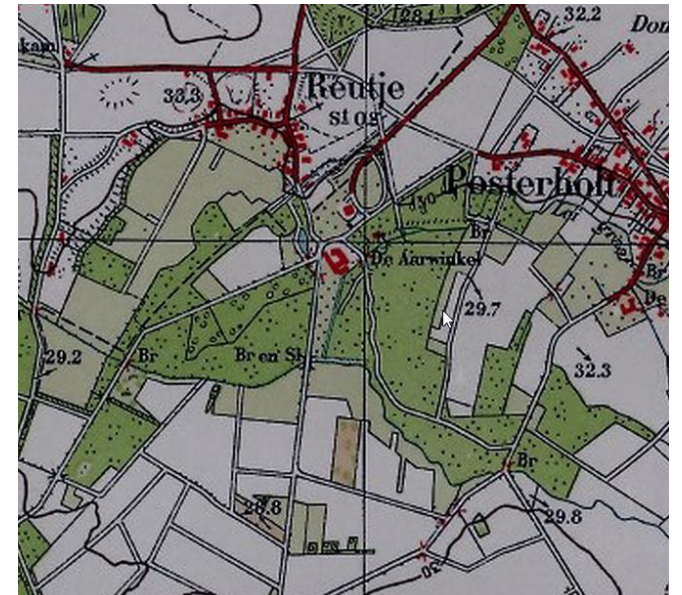

Historische kaart ca. 1830

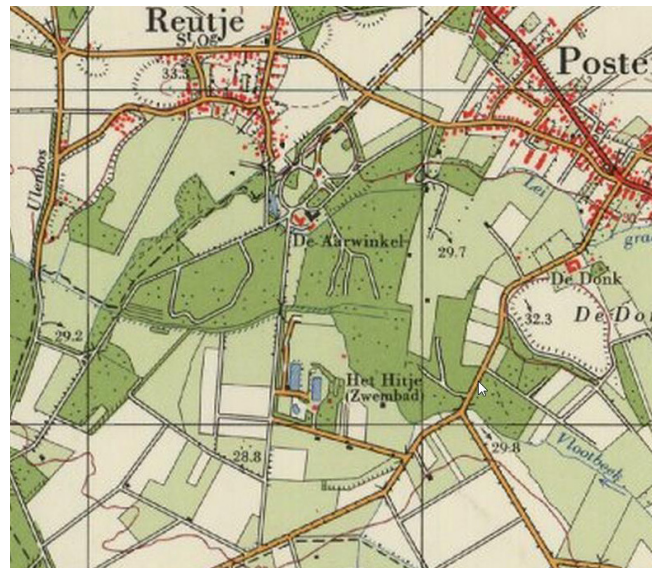
Historische kaart ca. 1900

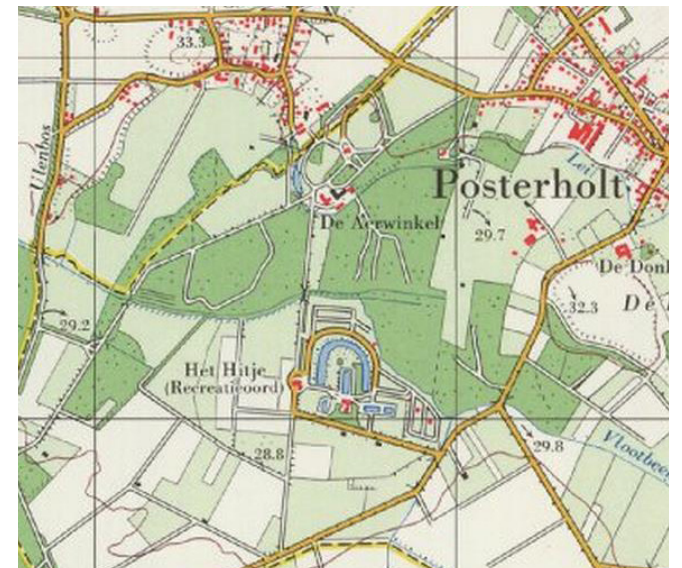
Historische kaart ca. 1936

Historische kaart ca. 1953

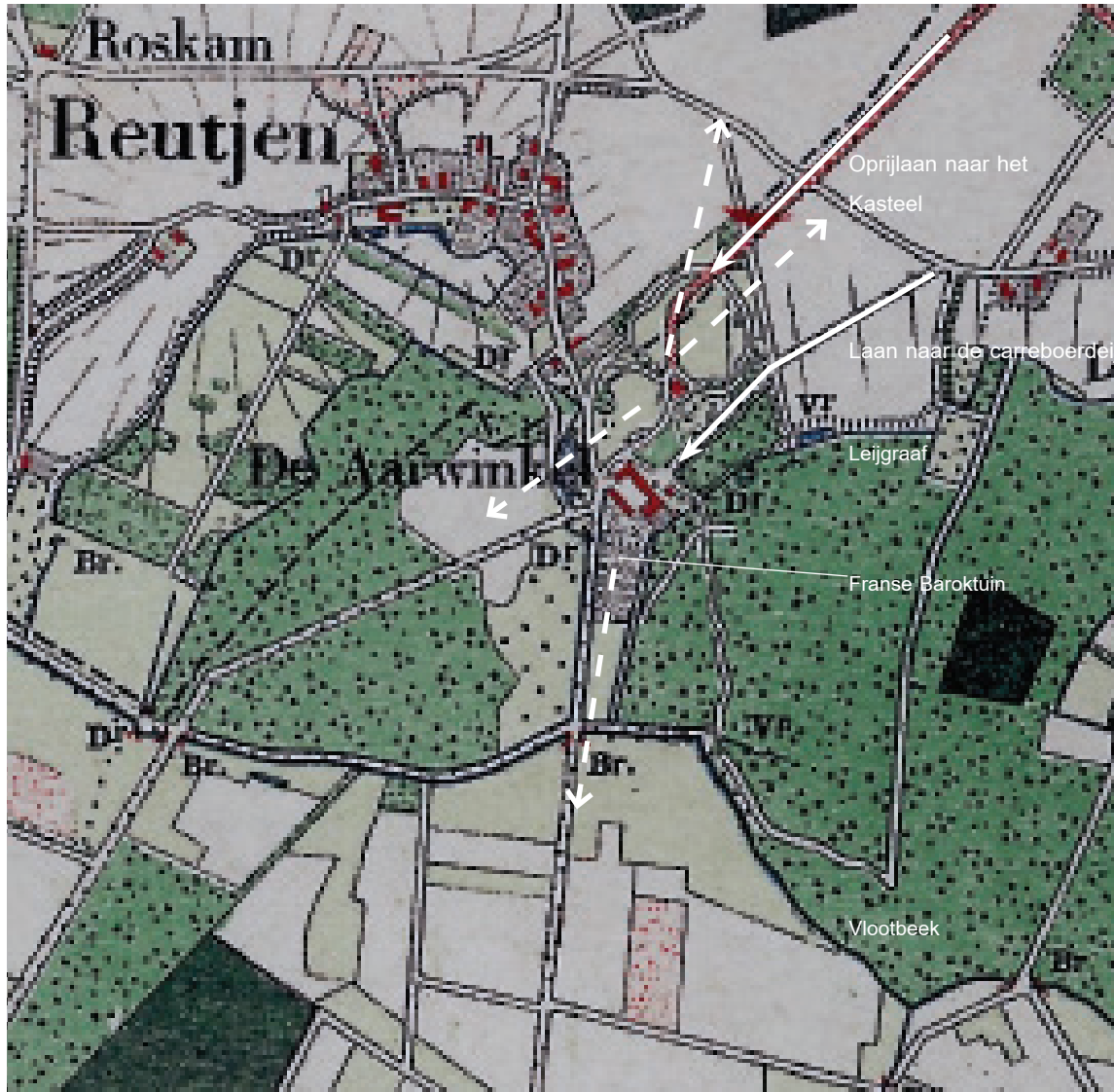

Historische kaart ca. 1968

Historische kaart ca. 1989

Historische kaart ca. 1900 met daarop onder meer de zichtlijnen die een verbinding leggen van de bouwwerken met het omliggende landschap.

Historisch landschappelijke ontwikkeling

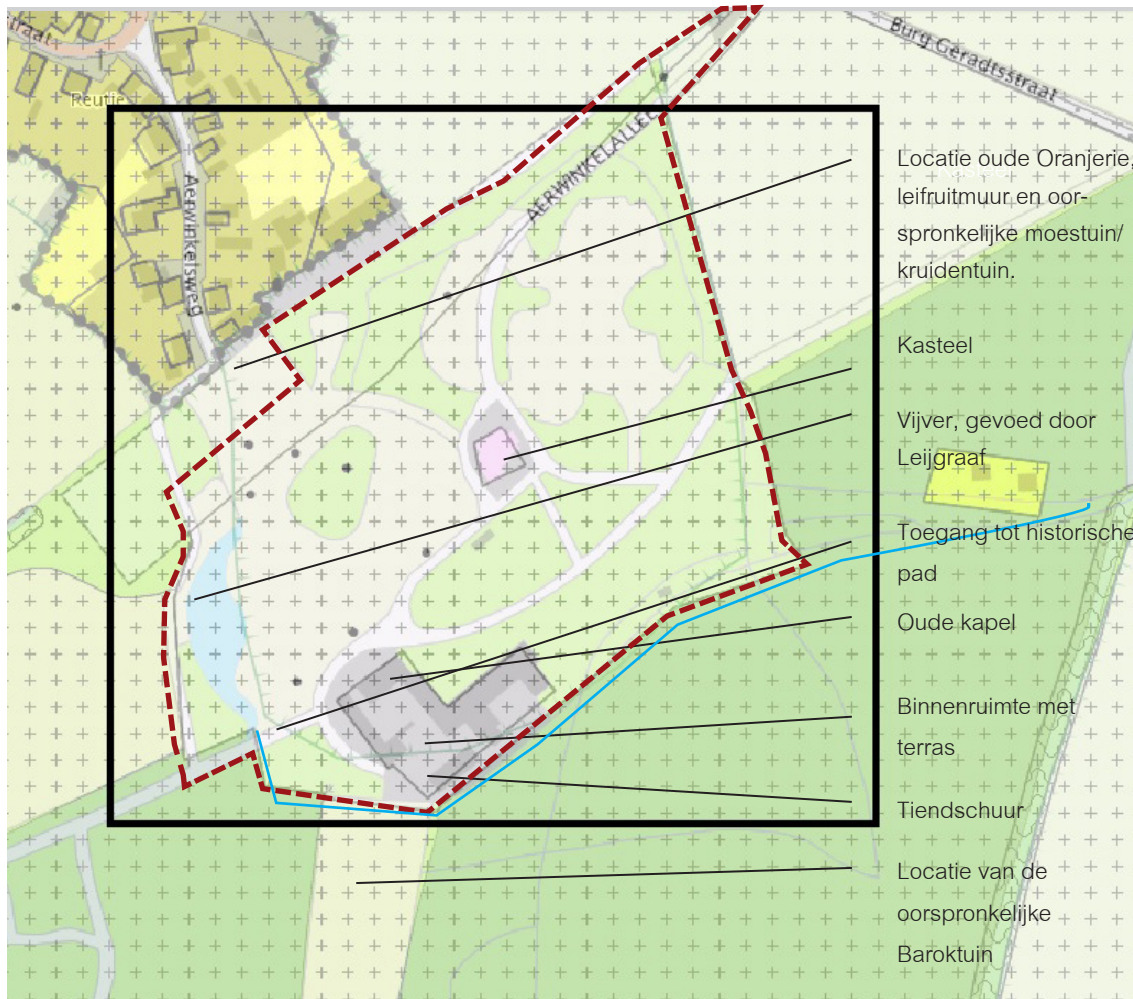
Landgoed de Aerwinkel is gelegen op hoger deel in het landschap: een oude winkel. Deze winkel is een terrasrest in het beekdal van de Vlootbeek, die ten zuiden van het plangebied loopt. De Leijgraaf, een natuurlijke afwatering die langs de kern Posterholt loopt, mondt ten zuiden van de oude boerderij uit in de Vlootbeek. Opvallend in de kaart van 1830 is de dubbele waterlijn ten zuiden van de boerderij, die nu nog steeds de begrenzing vormen van een open weide in het bos.

In de 19e eeuw hebben er grote veranderingen plaatsgevonden. In 1854 is het neogotische kasteel gebouwd door Pierre Cuijpers. Vermoedelijk was Cuijpers ook degene die het omliggende park in de Engelse landschapsstijl heeft ontworpen. Aan het bestaande landschapspatroon werd een parkachtige omgeving toegevoegd, bestaande uit gazons, een vijver, gebogen paden en boomgroepen. Tevens werd bij de boerderij een inrichting aangelegd die weg heeft van een Franse Baroktuin.

Daarnaast is in de 19e eeuw tevens het zuidelijk gelegen moerassige gebied ontgonnen voor de landbouw. Een nieuwe laan werd toegevoegd aan het stelsel van paden met de hoeve als middelpunt. Deze laan verbond de oude hoeve met de zuidelijk liggende landerijen.

In de 20e eeuw zijn er relatief weinig grote veranderingen in het gebied geweest. Een enkele weide is omgevormd naar bos en vice versa. De grootste verandering die duidelijk zichtbaar is op de historische topkaarten (vorige pagina) is de ontwikkeling van het recreatieoord Het Hitje, nu een bungalowpark met de naam Landgoed Aerwinkel. Daarmee is de visuele verbinding van de boerderij met de zuidelijke gelegen gronden verdwenen.

Plangebied, de buitenplaats in stricte zin, in eigendom van mevrouw de Haas.

Typering huidige inrichting

Het centrum van het landgoed is het kasteel, die midden in de Engelse landschapstuin is gesitueerd. Ten zuiden van het kasteel ligt de boerderij. De oorspronkelijke kasteelboerderij is door de jaren heen deels vervangen. Op de overgang van het gehucht het Reutje en het landgoed ligt locatie van de oorspronkelijke Oranjerie en moestuin. Deze is nu in eigendom van de gemeente en ingericht als speelplaats. Voor een verdere beschrijving van de gebouwde onderdelen, de historische waardering, maar ook de functionele invulling daarvan wordt verwezen naar het Rapport onderzoek Herbestemming, 2014.

Aan de westzijde ligt de oorspronkelijke vijver, die gevoed wordt door de Leijgraaf. Met verschillende slingerende paden zijn de verschillende elementen in het park bereikbaar.

De aanplant van de Engelse landschapstuin dateert uit 3 periodes: 1750 - 1800, 1850 - 1870 en 1995 - 1998. De monumentale bomengroepen worden nu afgewisseld en ondersteund door kleurrijke perken met 20 jaar oude bomen en heesters. Vooral langs de oprijlaan en langs het achtergazon zijn grote groepen rhododendrons en azalea's aangeplant. Enkele boomgroepen op het veld zelf, bestaande uit onder andere beuken en robinia's, zorgen voor een coulissewerking. De lanen die richting de boerderij en het kasteel leiden, zijn beplant met ondermeer zomereik, esdoorn en tamme kastanje.

Vanwege de bijzondere historische en botanische waarde van de tuin is Landgoed Kasteel Aerwinkel toegelaten tot het European Garden Heritage Network.

De huidige staat van de monumentale bomen bedreigd door de recente dalingen in grondwaterstand. Waarschijnlijk door grondwateronttrekkingen voor de landbouw in de omgeving van het landgoed, het afsluiten van de neventak en verleggen van de hoofdstroom van de Vlootbeek.

Zicht op de hoeve ter hoogte van het Reutje,

De Tiendschuur

Historische laan tussen Posterholt en de hoeve

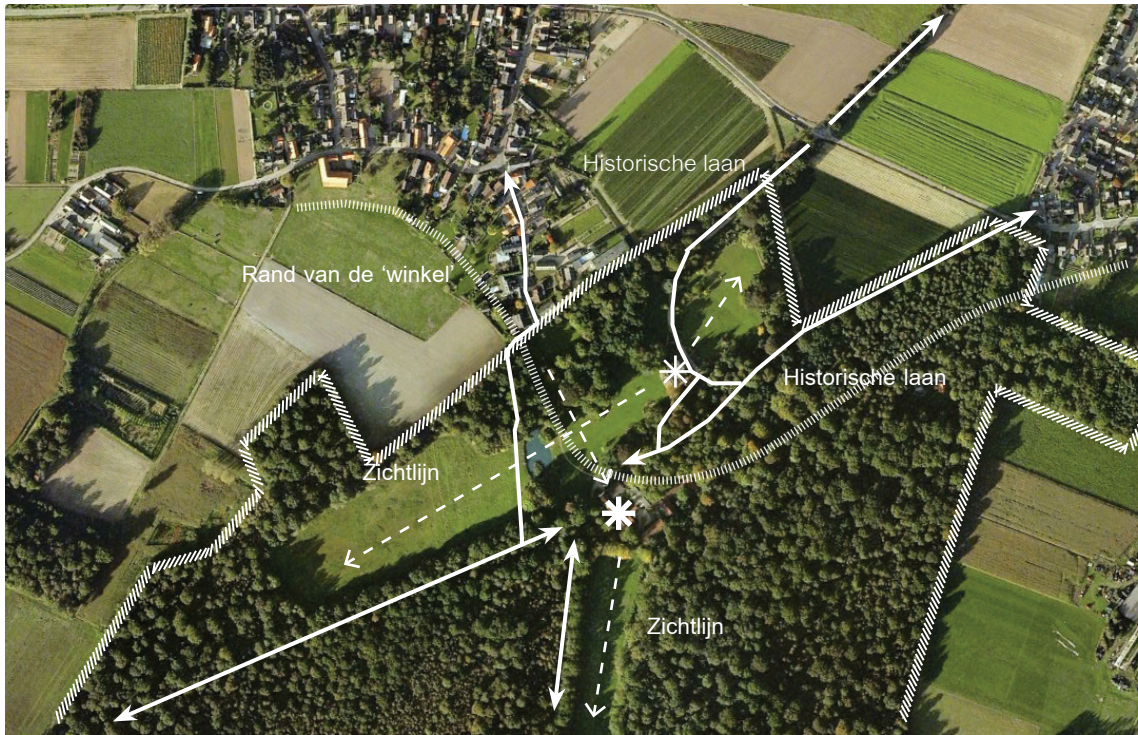

Toegang tot het historische pad aan de westzijde, ter hoogte van de Leijgraaf die de vijver voedt. Het water staat echter sinds de omlegging erg laag, dit bedreigt tevens de beplanting op het landgoed.

De voorzijde van kasteel Aerwinkel

Huidige landschappelijke situatie

Het landgoed bevindt zich in een bijzonder goed onderhouden staat. Vele historische elementen zijn nog steeds aanwezig. In de monumentenbeschrijving van het RCE is het historische park en buitenplaats gewaardeerd als een complex van algemeen belang op het gebied van cultuur, architectuur en tuinhistorie om uiteenlopende redenen.

Op dit moment is het landgoed naar binnengekeerd. De randen worden gevormd door (monumentale) beplantingsingels en bospercelen en van buitenaf duidt alleen de monumentale eikenlaan op de aanwezigheid van een landgoed. Er zijn nog steeds zichtassen binnen het landschapspark, de connectie van deze assen met de rest van de omgeving is echter verdwenen door verdichting van het park.

De bossen rondom de planlocatie zijn in eigendom van een andere particulier eigenaar, op dit moment worden zij nauwelijks beheerd.

Nog steeds vormt de hoeve het middelpunt van historische wegen, die het landgoed verbinden met de omgeving (het Reutje, Posterholt, Munningsbos en in het zuiden is er een verbinding met de Landal Greenparks Landgoed Aerwinkel). Het landgoed vormt daarmee een goede uitvalsbasis voor wandelingen in een afwisselend landschap.

De toegankelijkheid is echter niet overal optimaal, zo is er bijvoorbeeld een opschot van bramen op het zuidelijk gelegen perceel dat een goede doorgang belemmert, of zijn de gronden in eigendom van het waterschap niet betreedbaar.

De oude oprijlaan van Posterholt naar de boerderij in het centrum van het landgoed heeft nu niet de allure die een dergelijk landgoed verdient. Met betonblokken is de laan afgesloten voor het autoverkeer (gemeenteground) en is er veel opschot van houtige gewassen rondom de monumentale bomen.

1. Zicht op de eikenlaan vanaf de Aerwinkelsallee richting het kasteel. De haag aan de rechterkant doet afbreuk aan het beeld.

2. Zicht vanuit het kasteel naar de oostelijke parkweide, een door beplanting omsloten gazon. Door bijvoorbeeld ter hoogte van het frame een doorkijk te maken naar het achterliggende landschap kan een extra kwaliteit worden toegevoegd.

Conclusie, ligging in het landschap

Vanuit de omgeving gezien, is landgoed Aerwinckel een gesloten eenheid. De statige lanen en gevarieerde bosbeplanting duiden op een oud landgoed; het kasteel en de boerderij zelf zijn van buitenaf echter niet zichtbaar.

Van de paden die het landgoed oorspronkelijk verbonden met de omgeving zijn er velen nog intact, maar vaak slecht toegankelijk. Er liggen daarmee kansen om de omgeving opnieuw te verbinden met het landgoed door een verbetering aan te brengen in de toegankelijkheid en zichtbaarheid van deze paden.

Nadrukkelijke aandacht vraagt de waterhuishouding. De verdroging van het landgoed dient te worden tegengegaan om de monumentale beplanting in een gezonde staat te behouden.

1. Het grote doorzicht over het landgoed vanuit de westzijde van het kasteel. Met middenin de vijver.

2. Locatie van de oude moestuin, orangerie en leifruitmuur, nu een speelplek dat nauwelijks in gebruik is.

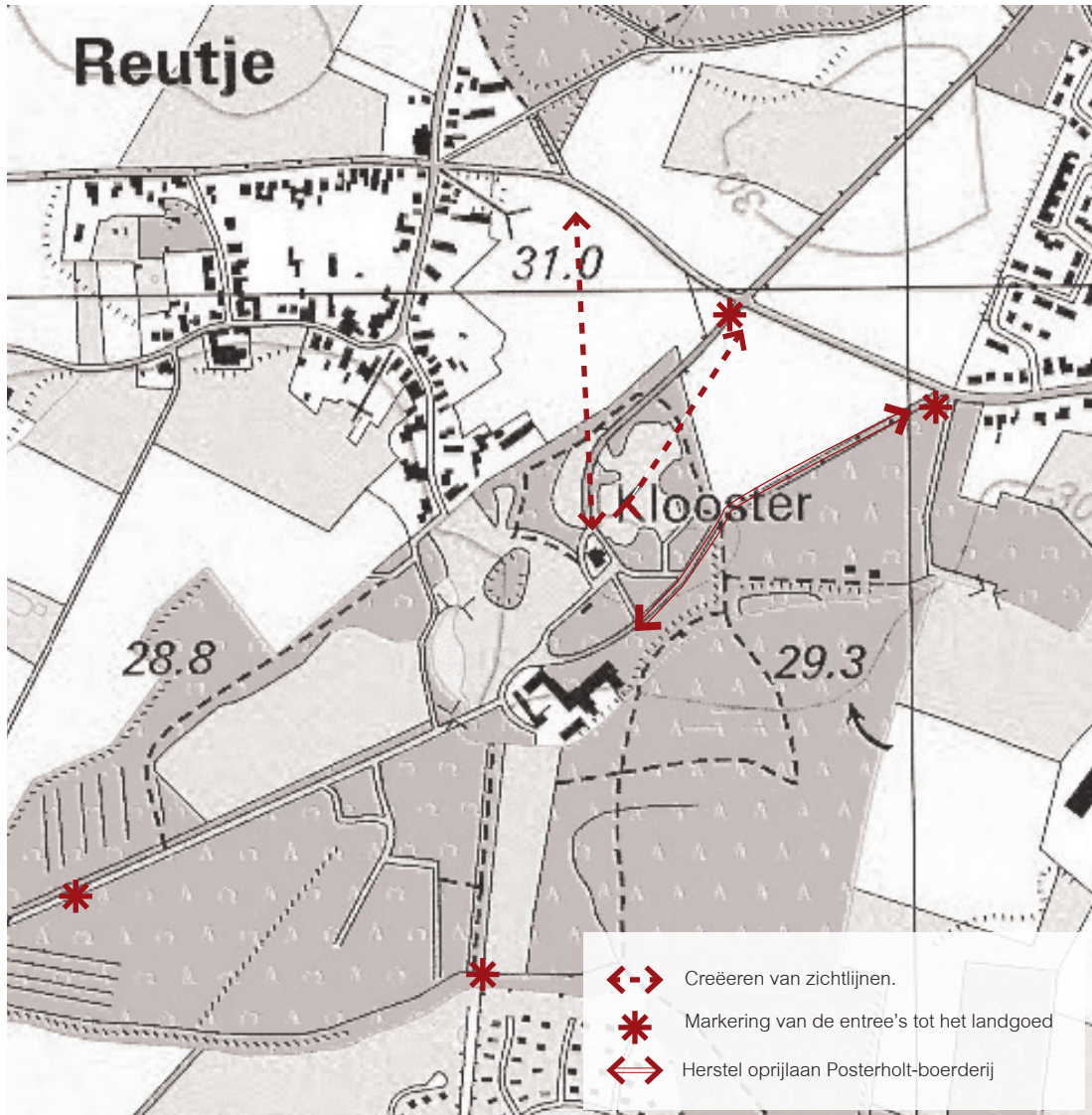
Conclusie van de interne situatie van het landgoed.

Het landgoed vormt een samenhangend geheel en bevindt zich in een goed onderhouden staat. Het landschapspark met bijbehorend groen en slingerende paden verbindt het ensemble van gebouwen. De verschillende rijksmonumenten die hier aanwezig zijn hebben een historische connectie. De zichtassen op het landgoed zelf zijn nog intact en zorgen eveneens voor eenheid binnen het landgoed. Verbeteringen zijn er echter zeker mogelijk voor een sterkere beleving van een landgoed van een dergelijke allure, daarover meer op de volgende pagina's.

Het enige cruciale onderdeel van de buitenplaats dat echt niet in goede staat is, is de oorspronkelijke moestuin, daar ligt nu een speelplaats. Restanten van de oude moestuin zijn de oude leifruitmuur en de recent vernielde Oranjerie, beide aangemerkt als rijksmonument. Tevens is hierdoor de aansluiting van de kern het Reutje op het landgoed niet goed vormgegeven.

Historische kaart ca. 1900

Kansen voor verbinding van het landgoed met de omgeving

Het landgoed is een parel voor de gemeente Roerdalen: niet alleen is het een bijzonder fraai complex om te vertoeven en hebben de bossen een bijzondere waarde voor het omliggende landschap, tevens ligt de geschiedenis van het landschap hier voor het oprapen.

Daarbij is er de gelukkige situatie dat er een eigenaar is die als doelstelling heeft het cultuurhistorische erfgoed te bewaren voor toekomstige generaties en het gebied open wil stellen aan het publiek. Met de functies die de eigenaresse in beeld heeft om toe te voegen aan het landgoed ontstaat er tevens op recreatief gebied meerwaarde.

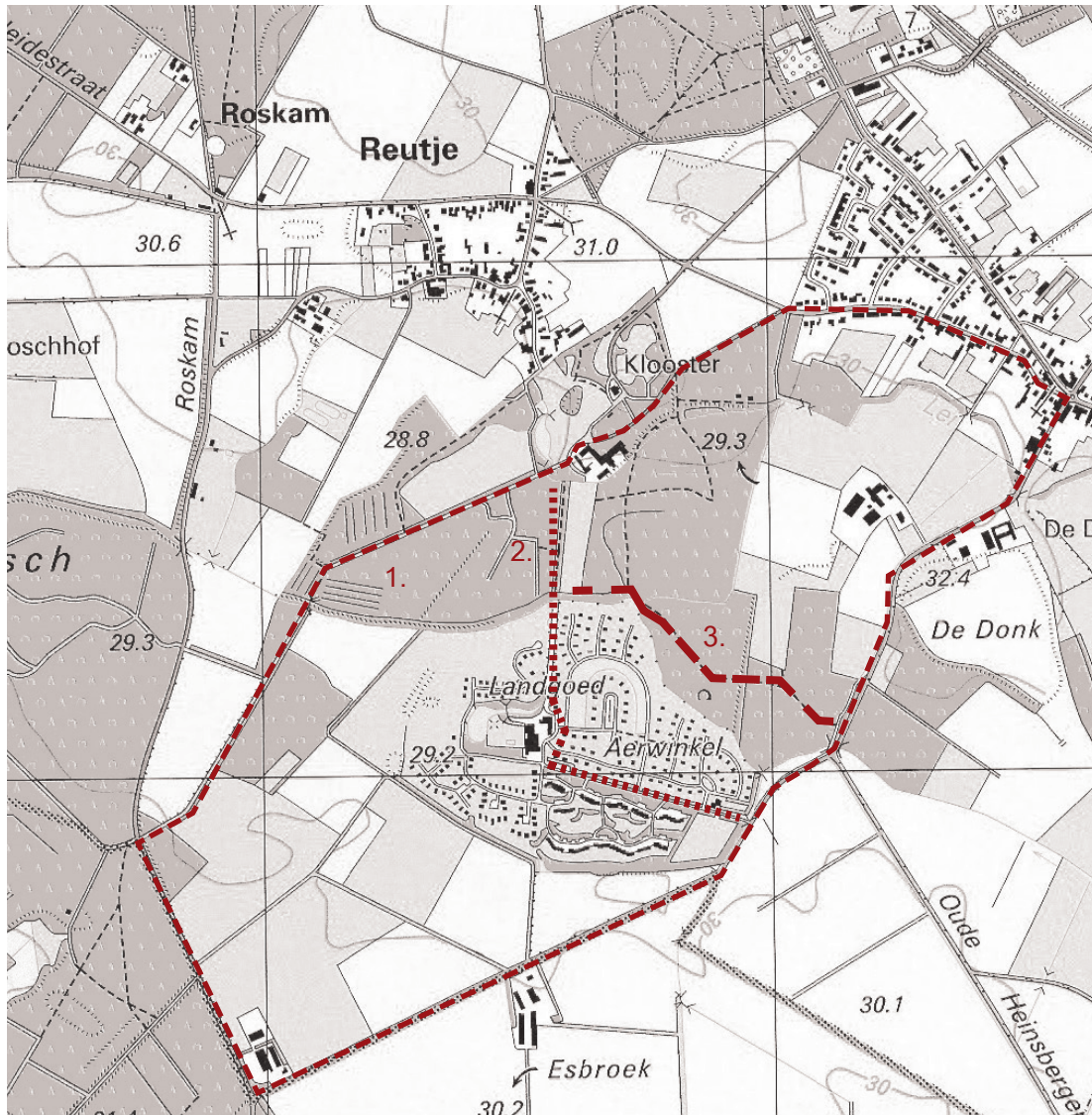
Er liggen veel kansen om het landgoed (opnieuw) te verbinden met de omgeving. Zowel recreatief als landschappelijk zou dat een meerwaarde opleveren voor zowel het complex als de omgeving. Daarbij is het wenselijk om dit in samenspraak met andere partijen op te pakken, zoals Waterschap, Gemeente, Provincie, Landal en omliggende grondeigenaren.

Kansen voor de zichtbaarheid van het landgoed in het landschap

Zoals gezegd ligt het landgoed verborgen in een groene mantel. Onder meer de volgende maatregelen kunnen een bijdrage leveren aan de zichtbaarheid en bekendheid van het complex in de omgeving en tevens bijdragen aan de allure van het landgoed.

1. het maken van 1 a 2 zichtlijnen van het kasteel naar de agrarische gronden in de omgeving en vice-versa door enkele uitgekiende openingen te maken in de bosmantel. Er ontstaan aantrekkelijke vergezichten vanuit het kasteel alswel de passant over de Roskammerweg krijgt een glimp van het kasteel te zien.
2. het toevoegen van een landgoedpoort op cruciale plekken, dergelijke poorten passen bij een buitenplaats van deze allure. Bovendien ziet men van buiten dat het hier een landgoed betreft.
3. Goede bewegwijzering vanuit de omgeving naar het landgoed.
4. Verbeteren oprijlaan vanuit Posterholt naar het recreatieve centrum van het Landgoed.

Historische kaart ca. 1900

Kansen voor de recreatieve verbinding met de omgeving

De verschillende historische paden die allemaal uitkomen op de oude hoeve, maken van het Landgoed Kasteel Aerwinkel een aantrekkelijke uitvalsbasis voor uiteenlopende wandelingen. Voor een aantal fraaie ronden door het omliggende gebied dienen enkele paden te worden verbeterd of gronden toegankelijk worden gemaakt. Enkele voorbeelden:

1. Grote ronde om het landgoed.

Grote ronde door Posterhol, langs Landal en door het centrum van het landgoed.

2. Aerwinkelrondje.

Verbinden van Terras Vurenhof, terras van Landgoed Aerwinkel en terras op het Landgoed Kasteel Aerwinkel. Probleem nu is toegankelijkheid op naastliggend perceel door opschot van bramen. Kans is om de oude eikenlaan tussen Landal en het kasteel te herstellen, waardoor er een uitwisseling kan plaatsvinden tussen beide recreatieve functies.

3. Route langs de Vlootbeek

In samenwerking met waterschap (afspraken over beheer).

Op dit moment ontbreekt een duidelijke afscheiding tussen de openbare en private wegen op het landgoed. De openbare paden zouden duidelijker kunnen worden aangegeven. Daarnaast ontbreekt er een duidelijke bewegwijzering voor mogelijke routes.

Historische kaart ca. 1900

Kansen op het terrein zelf

Wanneer nieuwe bestemmingen aan het landgoed gegeven worden, is het met name belangrijk dat ze de huidige sfeer niet verstoren en enkel waarde toevoegen. De eerste aanzet voor herbestemming land het Landgoed is het restauratieplan van de Tiendschuur en omgeving. Mevrouw de Haas heeft tevens verschillende wensen voor de toekomst, buiten de herbestemming van de bebouwing om, zoals de aanleg van een kinderboerderij, botanisch natuurpad en een kruidentuin. Doel is om de recreatieve aantrekkingskracht hiermee te versterken. Een groep studenten van de Hogeschool Larenstein werken momenteel aan een businesscase voor het landgoed, waarin zij een bredere integrale visie verwoorden over de inrichting van het Landgoed.

Om de samenhang te bewaken tussen alle onderdelen en verbinding te leggen met de omgeving kan het helpen een integraal inrichtingsplan voor de buitenruimte op te stellen. Daar kan worden ingegaan op de bestaande functies én ook op de toekomstige ontwikkelingen. Niet als losse elementen, maar juist meer de nadruk op de samenhang van alle elementen op elkaar. Deze komt bijvoorbeeld tot uiting in de materialisatie van de buitenruimte en inrichting, bijv. de bestrating, overgang van de gebouwen naar de buitenruimte, poorten, toegankelijkheid, beheer aanliggende bossen, maar ook het toevoegen/weghalen van de beplanting in de geest van het oorspronkelijke ontwerp van de Engelse landschapstuin. Daarin kan ook de mogelijke herinrichting van de bestaande speelplek, de oorspronkelijke moestuin met Oranjerie worden meegenomen, net als noodzakelijke maatregelen voor de waterhuishouding.

In het ideale geval wordt dit plan opgesteld door de gezamenlijke partijen die een belang hebben bij het landgoed: waterschap, gemeente, Landal Greenparks en andere grondeigenaren. En wordt het plangebied voor een dergelijk plan groter getrokken dan de eigendomsgrenzen van mevrouw De Haas.

Landschappelijke onderbouwing Aerwinckelsallee 1, Posterholt

Opdrachtgever: Rho, namens Mevr. de Haas

Datum: 21 oktober 2014

Ons kenmerk: 1421

Documentnaam: Landschappelijke onderbouwing
De Haas_21-10-2014

Contactpersoon: Marianne Verhoeven
marianne@verhoevenderuijter.nl
06 28822975

Verhoeven | De Ruijter
Strijp-S SWA 4.017
Torenallee 45
5617 BA Eindhoven
www.verhoevenderuijter.nl
